

Gustav Cohn, System der Nationalökonomie. Zweiter Band. Finanzwissenschaft. Stuttgart. 1889. (804 S.)

Tyskland har for Tiden ingen Mangel paa større systematiske Værker om Finansvidenskaben. Foruden de alt eksisterende af Roscher, Stein og Wagner har nu ogsaa Cohn som andet Bind af sin Nationalökonomie udgivet en systematisk Finansvidenskab. Et saadant Værk har vel nærmest den Hensigt at tjene som Lærebog for studerende, men da Forfatteren deri nedlægger sine Tanker om mangfoldige enkelte finansielle og økonomiske Spørgsmaal, har det selvfølgelig Krav paa videregaaende Interesse. Det første Indtryk, man faar af Cohns Værk, er en tiltalende Følelse af dets gode Systematik, af den heldige Formulering af, hvad der bør have sin Plads indenfor en systematisk Finansvidenskabs Ramme, og hvad der bør udelukkes derfra. Den ældre tyske Finansvidenskab stod i Forbindelse med den praktiske Trang til at uddanne Embedsmænd, der kunde gøre Fyldest i Statsstyrelsens forskellige Grene, f. Ex. altsaa i Domænebestyrelsen, og en stor Del af den var derfor optaget af Læren om Bestyrelsen og Driften af Domæner, Statsskove, Statsbjærgværker o. s. v. I Modsætning hertil havde den engelske Finansvidenskab uddannet sig som noget helt andet, nemlig som et Kapitel af Nationalökonomien, der væsenlig kun handlede om den Del af Borgernes Indtægter, der gik med til at holde Statsmaskineriet vedlige; den var væsenlig kun en Skattelære. I Vexelvirkningen mellem de to Retninger har den Opfattelse efterhaanden udviklet sig og er bleven almindelig anerkendt, at Spørgsmaalet om hvilke Virksomheder Staten skal paatage sig, og hvorledes den skal udøve dem, er Spørgsmaal, som Politiken, Økonomien og Statsforvaltningslæren maa behandle, og at Finansvidenskabens Opgave væsenlig er at behandle Spørgsmaalet om, hvorledes Midlerne til Vedligeholdelsen af Statsvirksomheden bringes til

Gustav Cohn, System der Nationalökonomie. Zweiter Band. Finanzwissenschaft. Stuttgart. 1889. (804 S.)

Tyskland har for Tiden ingen Mangel paa større systematiske Værker om Finansvidenskaben. Foruden de alt eksisterende af Roscher, Stein og Wagner har nu ogsaa Cohn som andet Bind af sin Nationalökonomie udgivet en systematisk Finansvidenskab. Et saadant Værk har vel nærmest den Hensigt at tjene som Lærebog for studerende, men da Forfatteren deri nedlægger sine Tanker om mangfoldige enkelte finansielle og økonomiske Spørgsmaal, har det selvfølgelig Krav paa videregaaende Interesse. Det første Indtryk, man faar af Cohns Værk, er en tiltalende Følelse af dets gode Systematik, af den heldige Formulering af, hvad der bør have sin Plads indenfor en systematisk Finansvidenskabs Ramme, og hvad der bør udelukkes derfra. Den ældre tyske Finansvidenskab stod i Forbindelse med den praktiske Trang til at uddanne Embedsmænd, der kunde gøre Fyldest i Statsstyrelsens forskellige Grene, f. Ex. altsaa i Domænebestyrelsen, og en stor Del af den var derfor optaget af Læren om Bestyrelsen og Driften af Domæner, Statsskove, Statsbjærgværker o. s. v. I Modsætning hertil havde den engelske Finansvidenskab uddannet sig som noget helt andet, nemlig som et Kapitel af Nationalökonomien, der væsenlig kun handlede om den Del af Borgernes Indtægter, der gik med til at holde Statsmaskineriet vedlige; den var væsenlig kun en Skattelære. I Vexelvirkningen mellem de to Retninger har den Opfattelse efterhaanden udviklet sig og er bleven almindelig anerkendt, at Spørgsmaalet om hvilke Virksomheder Staten skal paatage sig, og hvorledes den skal udøve dem, er Spørgsmaal, som Politiken, Økonomien og Statsforvaltningslæren maa behandle, og at Finansvidenskabens Opgave væsenlig er at behandle Spørgsmaalet om, hvorledes Midlerne til Vedligeholdelsen af Statsvirksomheden bringes til

Veje og forvaltes. Men skønt denne Opfattelse er trængt igennem, bliver dog flere finansvidenskabelige Forfattere mere eller mindre hængende i den gamle Systematik og behandler under Rubrikerne Domæner, Regaler, Gebyrer o. s. v. Principerne for Driften af forskellige Statsvirksomheder. Saaledes helliger Wagner et stort Afsnit af sin fortrinlige Haandbog til Spørgsmaalet om Principerne for Drift af Jernbaner. Dette er ikke alene en Fejl af formel Natur, men har den reelle Mangel, at naar saadanne Spørgsmaal behandles i en Finansvidenskab med den Grundighed, de fortjener, kommer enten Behandlingen af de egenlig finansielle Spørgsmaal til at lide derunder, eller ogsaa svulmer Værket op til et saadant Omfang, at der er Fare for, at det aldrig bliver færdigt — en Fare, der som bekendt truer Wagners store Værk.

Det er Cohns Fortjeneste, at han resolut har taget fat paa den gamle tyske Systematik og f. Ex. udryddet et Begreb som »Regalerne« af Finansvidenskaben. Hans Synspunkt er i Korthed dette: Finansvidenskaben skal lære os, hvorledes Midlerne til Statens (eller Kommunens) Virksomhed bringes til Veje, i hvilke Tilfælde det sker eller bør ske efter privatretlige Principer d. v. s. saaledes at den, til Fordel for hvem Virksomheden sker, betaler Ydelsen efter dens Værdi, og i hvilke Tilfælde det sker eller bør ske efter Principet om Fordeling paa Borgerne, altsaa væsenlig ved Beskatning. I sidste Tilfælde fremkommer Undersøgelsen af, hvorledes Skatterne er og bør være, og som Supplement en Lære om Statsgælden. Derimod vedkommer de Virksomheder, som Staten udfolder i Kraft af sin Opgave som Stat, ikke Finansvidenskaben undtagen for saa vidt de kommer i Relation til, hvad der i det foregaaende er nævnt, det vil sige: for saa vidt de enten koste Penge, der altsaa maa fremskaffes paa den ene eller anden Maade, eller give et Overskud, der kan bruges til at dække Udgifterne ved andre Virksomheder. Hvor en Virksomhed fremkommer, fordi den er en hensigtsmæssig

Beskatningsform (Tobaksmonopolet), bliver den at behandle under Læren om Skatterne.

En anden Fordel — af mere formel Natur — ved Cohns Fremstilling er, at den ikke er saa overlæsset med Noter under og udenfor Texten som saa mange andre tyske Forfatteres. Denne Overfyldning med Noter er højst trættende for Læseren, og denne har Ret til at være vred over den, fordi den som oftest udspringer af virkelige Mangler hos Forfatteren, nemlig dels en Lyst til at vise sin Belæsthed ved allehaande Citater og dels en Mangel paa stilistisk Evne, der gør det umuligt for Forfatteren at indflette en Sidebemærkning i sin Text og derfor tvinger ham til at meddele den udenfor Texten. — Særdeles heldig synes han ogsaa at være i Valget af det positive Stof, i de Dele af den bestaaende finansielle Lovgivning, som han har valgt at tage med i Behandlingen, idet han ved Siden af en udførligere Fremstilling af det tyske Riges Finanser, har bestræbt sig for fra de forskellige Lande kun at medtage det, der er særlig karakteristisk eller særlig belærende med Hensyn til Forstaaelsen af de finansielle Problemer.

Imidlertid, det som man fornemlig søger i et nyt finansvidenskabeligt Værk, er ikke i første Række de systematiske eller formelle Fortrin, men derimod de mulige nye Synspunkter overfor de Problemer, som den praktiske Finansstyrelse har at tumle med. I denne Henseende er Udbyttet ikke fuldt saa rigt. Ikke saaledes at forstaa, at Cohn saaledes som enkelte andre nyere tyske Økonomer mener, at Videnskaben kun skal give en Fremstilling af det faktisk eksisterende og den historiske Udvikling. Tværtimod hævder han med stor Kraft, at Videnskaben ganske vilde miskende sin Opgave, ifald den ikke søgte at fremstille de Idealer, som enhver Finansstyrelse bør stræbe henimod at realisere, og han hævder f. Ex. med Styrke og med gode Argumenter Principet om Progression i Beskatningen, saaledes at de større Indtægter forholdsvis betale

mere Skat end de mindre. Men han bringer paa mangfoldige Punkter ikke noget egenlig nyt og gaar ofte for vidt i sin Frygt for at opstille abstrakte Love, der ikke fuldt ud gælde i det virkelige Liv. Dette sidste kommer f. Ex. frem overfor det særdeles vigtige Spørgsmaal om Betingelserne for Skatternes Overvæltning paa andre end dem, der direkte betaler dem. Medens Roscher og Wagner paa dette Omraade væsenlig fastholder og videre udvikler de af tidligere Forfattere opstillede Sætninger, og Stein derimod kuldkaster hele den tidligere Lære og opstiller et genialt, men uholdbart System, hvorefter enhver Skat indgaar i den betalendes Produktionsomkostninger og derfor alle Skatter overvælttes af alle paa alle, gør Cohn ingen af Delene. Han strejfer kun Problemet og behandler det saa lidet indgaaende, at man ved Læsningen af hans Bog knap engang faar nogen Anelse om, at der eksisterer et Problem, som har sat mange Tanker og Penne i Bevægelse. At han, naar han ikke selv vil give en Besvarelse af Spørgsmaalet, i saa ringe Grad henleder Opmærksomheden paa, hvad andre Forskere har ment derom, er saa meget mærkeligere, som han paa andre Omraader f. Ex. i Kapitlet om Statskrediten er yderst udførlig i Behandlingen af Sagens literære Historie.

Mest selvstændig og mest interessant er han i Behandlingen af Spørgsmaal, som have været Genstand for Undersøgelse i hans tidligere Skrifter, f. Ex. i Principerne for den finansielle Styrelse af Kommunikations- og Transportmidler: Jernbaner, Post- og Telegrafvæsen. Betydningsfuld er hans Polemik mod en Tarifpolitik, der har den Tendens at lede disse Foretagender fra Statens Side paa en saadan Maade, at de give Underskud eller i alt Fald en urimelig lav Rente af de anbragte Kapitaler af Hensyn til en formentlig almen Interesse. Han paaviser, hvorledes den paastaaede almene Interesse i Virkeligheden for en stor Del er de velstillede Klassers Interesse, og hvorledes det, da Underskudet maa dækkes af Statens øvrige Indtægter,

altsaa væsenlig gennem Skatterne, bliver de socialt uheldigt stillede Klasser, der kommer til at betale for de rigeres Nytte og Fornøjelse.

Den Hensyntagen til de uheldigt stillede Klassers Tarv i Modsætning til de bedre stillede, som kommer til Orde paa disse Omraader, gennemsyrrer iøvrigt hele Bogen, og heri har den — ved Siden af sin rige Kundskabsfylde og gode Fremstillingsform — et af sine væsenligste Fortrin.

E. M.
